

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 324

van **FREYA PERDAENS**

datum: 7 januari 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

GenX-stoffen - Onderzoek

In de onderzoekscommissie PFAS van 15 oktober 2021 kwam aan de oppervlakte dat de Milieu-inspectie bij 3M ook GenX-stoffen had aangetroffen, een stof die sinds 2019 beschouwd wordt als gevaarlijk voor de gezondheid.

In de commissie Leefmilieu van 14 december 2021 werd een debat gevoerd rond deze problematiek. Ik haalde daar aan dat het zeer belangrijk is dat we voldoende kennis opbouwen over de toxiciteit van GenX-stoffen en het effect op de mens momenteel. Dat het opbouwen van die kennis overlaten aan 3M geen goed idee is, mocht blijken uit de zitting van de onderzoekscommissie PFAS.

1. Wordt in Vlaanderen onderzoek gedaan naar de toxiciteit van GenX en de impact daarvan op de mens?
 - a) Zo ja, door wie en op welke manier?
 - b) Zo niet, staat het onderzoeken van deze zaken nog op de planning?
 - c) Wat zijn de huidige inzichten wat betreft toxiciteit en persistentie? Welk gevolg wordt hieraan gegeven?
2. De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) heeft GenX al opgenomen in de PFAS-parameterlijst.

Welke inzichten hebben de metingen van GenX in de diverse milieucompartimenten tot op heden opgeleverd? Hoe worden GenX-stoffen benaderd op vlak van normering?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Zuhal Demir (324), Wouter Beke (204)

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 324 van 7 januari 2022

van **FREYA PERDAENS**

1. a-b) VMM voert momenteel zelf geen onderzoek naar de toxiciteit van GenX. Evenmin staan onderzoeken door de VMM op de planning. Wel volgt de VMM de evoluties op internationaal vlak nauw op.

Onder de Kaderrichtlijn Water is er momenteel een nieuw Europees dossier in opmaak waarin de milieukwaliteitsnormen in oppervlaktewater zullen worden berekend voor 24 perfluorverbindingen, waaronder GenX. Daarbij wordt rekening gehouden met persistentie, de intrinsieke toxiciteit en de neiging tot bioaccumulatie van de stof.

Daarnaast zal GenX opgenomen worden in de geplande humane biomonitoringcampagnes.

Naar aanleiding van de PFAS-verontreiniging in de omgeving van het bedrijf 3M wordt een Humaan Biomonitoringsproject (HBM) voorbereid om via metingen in de mens blootstelling en effect in beeld te brengen. Hierbij zal ook GenX gemeten worden.

Door het koppelen van HBM- en milieumetingen kan de interne dosis van een chemische stof in het lichaam in verband worden gebracht met de omgeving. Indien daarenboven ook rekening wordt gehouden met persoonlijke factoren (bijv. leeftijd, geslacht) en met levensstijlfactoren die een rol spelen (bijv. preventief gedrag, voeding, roken), kan een integrale risico-analyse worden uitgevoerd. Evenzo is het belangrijk de klinische koppeling te maken naar gezondheidseffecten, en zal er bekeken worden hoe de resultaten medisch geïnterpreteerd kunnen worden.

Door verschillende scenario's in beschouwing te nemen, identificeren we aangrijpingspunten om maatregelen te identificeren die toelaten om de blootstelling te verminderen en beleidsmaatregelen te formuleren. Op basis van de resultaten van het voorgestelde onderzoek zullen de "no regret" maatregelen die momenteel in verschillende hotspots gelden, herbekeken en indien nodig aangepast worden. Dit laat toe om op lange termijn "no regret" maatregelen uit te werken.

Op basis van deze ervaring wordt ook de Vlaamse humane biomonitoring verder voorbereid waar ook aandacht zal besteed worden aan PFAS-verbindingen, waaronder GenX. De start hiervan is voorzien midden 2022.

- c) In juni 2019 heeft het Europese Chemicaliën Agentschap (ECHA - European Chemicals Agency) besloten dat de stoffen die betrokken zijn bij de GenX-techniek 'Substances of Very High Concern' (afgekort: SVHC) zijn. Voor de inzichten inzake toxiciteit kan verwezen worden naar het betrokken ECHA-dossier inzake HFPO-DA (GenX), zie het document te bekomen via deze link op de ECHA-site: <https://echa.europa.eu/documents/10162/53fa6a5b-e95f-3128-ea9d-fa27f43b18bc>

Momenteel loopt er op EU-niveau geen restrictiedossier specifiek gericht op GenX, maar deze stoffen zullen zeker aan bod komen in het kader van de REACH-groepsrestrictie die de toepassing van de hele groep van PFAS stoffen wil beperken (zie in dit kader volgende link: <https://www.rivm.nl/pfas/vraag-antwoord#restrictiedossier>).

Voor GenX is onder de Kaderrichtlijn Water een Relatieve Potentie Factor (RPF) bepaald die weergeeft hoe toxisch de verbinding is ten opzichte van PFOA. De relatieve Bioaccumulatiefactor (RBF), die aangeeft in welke mate een stof bijdraagt tot secundaire vergiftiging van het aquatisch ecosysteem en de mens via het opnemen van in het water levende organismen, is nog niet bepaald. Wel is reeds duidelijk dat alle PFAS verbindingen bijdragen tot de totale PFAS-impact en dus inderdaad als groep moeten bekeken worden.

2. "GenX" is een proces waarbij de stof HFPO-DA (hexafluorpropyleenoxidedimeerzuur - HFPO-DA (GenX) 13252-13-6) wordt gevormd. HFPO-DA is één van de stoffen die met de methode CMA 3/D in bodem wordt gemeten en is inderdaad opgenomen in de PFAS-parameterlijst. Momenteel zijn er echter geen indicaties van een relevant GenX-probleem in Vlaanderen. Via de lopende verkennende bodemonderzoeken kan er inzicht bekomen worden op de aanwezigheid ervan in Vlaanderen.

In Nederland zijn er wel al een aantal studies uitgevoerd door RIVM rond de verspreiding van GenX-stof in het milieu wegens gebruik van deze technologie door Chemours Dordrecht. <https://www.rivm.nl/publicaties/verspreiding-van-genx-stoffen-in-milieu-metingen-in-nederland-2013-2018>

Er bestaat geen individuele norm of toetsingswaarde voor deze stof in bodem. De gemeten waarde van de stof worden meegeteld bij de toetsing aan de som van PFAS.

Naast bodem is het meest relevante milieu compartiment voor deze stof het compartiment water. Emissies naar de lucht (zie ook verder) worden niet verwacht, doordat de stof GEN-x in Vlaanderen niet geproduceerd wordt.

Voor emissies naar (oppervlakte)water gelden in Vlaanderen de lozingsnormen uit het VLAREM. Om de stof GEN-x, oftewel Hexafluorpropyleenoxidedimeerzuur (HFPO-DA) te mogen lozen boven de rapportagegrens is een vergunning nodig.

Om deze stof kwantitatief te bepalen in het effluent valt men terug op de zogenaamde WAC meetmethoden. Op dit moment kan deze parameter nog niet kwantitatief gemeten worden met de bestaande relevante WAC methode. Maar de parameter is wel opgenomen in de nieuwe ontwerp WAC methode, die waarschijnlijk medio 2022 kan worden goedgekeurd.

Tot nu toe werd in oppervlaktewater voornamelijk PFOS gemeten. Wanneer we de huidige concentraties in oppervlaktewater vergelijken met de individuele jaargemiddelde voorstelnorm voor PFOS, liggen deze overal in Vlaanderen ver boven de norm.

Aangezien de PFAS als groep moeten beschouwd worden, wil dat concreet zeggen dat elke lozing van een individuele PFAS in een concentratie hoger dan deze van het ontvangende oppervlaktewater zal leiden tot een druk die de draagkracht van het aquatische ecosysteem overschrijdt en de facto een achteruitgang van de toestand zal teweegbrengen. Ook voor PFAS die niet op de lijst van de 24 perfluorverbindingen staan, kan deze redenering doorgetrokken worden. Uiteindelijk of vergaande zuivering dringt zich dan ook op voor deze stoffen.

De VMM beschikt niet over meetgegevens van GenX in het grondwater. Er werden ook nog geen grondwaterkwaliteitsnormen vastgelegd, niet voor GenX, maar ook niet voor de andere PFAS-verbindingen. Voor de beoordeling van gemeten PFAS-concentraties gebruikt VMM momenteel de somnormen uit de nieuwe Drinkwaterrichtlijn (0.1 en 0.5 µg/l).

In de nieuwe Europese Drinkwaterrichtlijn werden PFAS opgenomen als chemische parameters. Lidstaten kunnen PFAS in drinkwater opvolgen via hetzij de parameter somPFAS (totaal van 20 meest relevant geachte PFAS, parameterwaarde: 100 ng/l) of de parameters totaal PFAS (totaal alle PFAS, parameterwaarde: 500ng/l). GenX is niet opgenomen in de somPFAS. In 2021 liep er een uitgebreide monitoringcampagne voor PFAS in drinkwater. Naast opvolging van de 20 stoffen voor de toetsing aan de parameterwaarde voor somPFAS, werden er eveneens gegevens verzameld voor GenX. Het rapport zal eind januari ter beschikking zijn. De richtlijn moet tegen eind dit jaar omgezet zijn. Vanuit het algemeen uitgangspunt dat drinkwater gezond en schoon dient te zijn en vanuit het principe van risicobeheer van bron tot kraan, zal een passende opvolging van PFAS, inclusief GenX, in drinkwater verzekerd worden via hetzij het normenkader, hetzij richtlijnen en aanbevelingen voor de operationele controle.

Gen-X is opgenomen in de lijst van PFAS die VITO heeft onderzocht in luchtmetingen in de buurt van 3M. De resultaten zijn eind vorig jaar ontsloten op de PFAS Vlaanderen website.

In één meetresultaat van fijn stof metingen werd deze component teruggevonden in een kleine concentratie. In de depositiestalen werd de stof niet teruggevonden. De oorsprong van de aanwezigheid van GenX in het fijn stof kan niet achterhaald worden. Het is dus niet uitgesloten dat de gevonden concentratie afkomstig is van opwaai van historisch vervuilde bodem.

Voor lucht werd in 2021 gewerkt aan de ontwikkeling van meetmethoden. In 2022 is het uitwerken van toetsingskaders gepland voor zowel emissies, luchtkwaliteit als depositie.

Navraag bij 3M leert dat GenX niet voorkomt in het productieproces en dus ook niet naar de lucht wordt uitgestoten.

Momenteel liggen in uitvoering van een veiligheidsmaatregel alle processen bij 3M die PFAS-emissies naar de lucht veroorzaken sowieso stil.

Processen kunnen pas terug opgestart worden nadat een extern onafhankelijk expert aantoont dat de emissies die gepaard gaan met het proces aanvaardbaar zijn voor de gezondheid van de buurtbewoners en het milieu.